

TÜRK MÜHENDİS MİMAR ODALARI BİRLİĞİ'NDEN

**NASIL BİR KENT,
YEREL YÖNETİM ?**

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), 29 Mart 2009 tarihinde yapılacak yerel seçimler öncesinde, demokratik katılıma açık, çağdaş bir yerel yönetim anlayışı geliştirilmesini tarihsel önemde görmektedir. TMMOB, bu belgeyle kentlerimizin yönetiminde kamu yararının, bilimin ve hukukun esas alınması için, seçim süreci ve yerel yönetim anlayışına ilişkin politika, düşünce, uyarı ve önerileri, kamuoyu ile paylaşmayı amaçlamaktadır.

TMMOB'nin uzunca bir süredir değişik kentlerde düzenlediği "Kent Sempozyumları" ve yaptığı çalışmalar göstermiştir ki; yaşadığımız kentler çağdaş toplumlara yakışır biçimde yönetilmemektedir. Kentlerde sağlık, çevre, altyapı, ulaşım, barınma, ısınma, eğitim, kültür ve benzeri birçok konuda sorunlar bulunmaktadır. Diğer yandan, kentlerimiz deprem, sel, heyelan ve yangın gibi afetlere hazırlıklı değildir. Bu durum mevcut yerel yönetim anlayışımız içerisinde toplumsal çıkarların ve insan yaşamının yeterince önemsenmediğinin en açık göstergesidir.

TMMOB, kentlerimizde var olan sorunların aşılması, sağlıklı kentsel çevrelerin üretilmesi ve kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesini öngörmekte; kent halkının ve meslek örgütlerinin demokratik katılımını ve denetimini sağlayacak bir anlayışın geliştirilmesini, öncelikli ve temel gerek olarak görmektedir.

Bugün içinde yaşadığımız kentlerin, mekansal ve çevresel bağlamda, sağlıksız büyümesinin ardında birçok etken ve neden bulunmaktadır. Bunlar en genel hatları ile; piyasa güçlerinin kent ölçeğinde de tek egemen olduğu siyasal zeminin yaratılması, sadece arazi rantına endekslenmiş bir kent ekonomisi anlayışı, sürekli ve plansız büyüme, toplumsal alanda yaşanan sosyal ve kültürel yozlaşma olarak özetlenebilir.

Ülkemizde yerel yönetimler alanında, özellikle 12 Eylül 1980 askeri darbesi ve takip eden yıllarda yapılan yasal düzenlemelerle birlikte yeni ve karmaşık bir süreç başlamıştır. Bu noktadan itibaren, yerel idarelerce yürütülen hizmetlerde kamu yararı önceliği sürekli ihmal edile gelmiş, yıllar içinde, kentlerin imar, planlama, altyapı, ulaşım, enerji, çöp, su ve atık su gibi konulardaki sorunları çeşitlenmiş ve derinleşmiştir.

Ülkemiz kentleri, toplumun gelişmesi, yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve yaşam maliyetlerinin azaltılması gibi en temel beklentilere cevap vermeyen anlayışlarla yönetilmektedir.

Kentlerde yaşayanların büyük bir kısmı eğitim, sağlık, barınma ve beslenme gibi temel haklardan yoksun bırakılırken, başta su, elektrik, doğalgaz ve ulaşım olmak üzere temel kentsel altyapı hizmetleri ile eğitim, kültür, sağlık, çevre vb. alanlarda sağlanan sosyal hizmetler özelleştirilerek, ticarileştirilmekte; kamusal kaynaklarımız yerli ve yabancı tekelere aktarılmaktadır. Emekçilerin, yoksulların ve tüm ezilenlerin sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamdan tümüyle dışlandığı yıkıcı bir ortamda yoksulluk ve yoksunluk derinleşerek sürmektedir.

Kentsel dönüşüm ve yeniden yapılanma olarak adlandırılan süreçlerle belirlenen kent parçalarının, "kentsel dönüşüm" adı altında, içinde yaşayanlardan bağımsız, yeni imar hakları verilerek sermaye çevrelerine pazarlanması, özelleştirilmesi, satılması ya da tahsis edilmesi belli kesimler için 'köşe dönme' aracı haline getirilmiştir.

Kente ve bulunduğu doğal çevresine yönelik azami rant beklentileri doğrultusunda, Türkiye'de toplumsal düşünce, sınıfsal istemler, planlama kavramı, ulusal, bölgesel ve kentsel ölçeklerde planlama süreçleri özel yasalar ve yetki karmaşası içerisinde sulandırılmış; ülke çıkarı, toplumsal gelecek, dayanışma ve ahlaki değerler terk edilmiştir. "Halk" kavramı yerine "müşteri" kavramı ile yönetim anlayışı pekiştirilmiş; "Bireysellik, özel alan, serbest piyasa, rekabetçilik, yerelcilik, yönetim, sivil toplumculuk, rantıye, yolsuzluk" kavramları yükselen değerler haline gelmiştir.

Azami rant beklentilerinin, yağmanın kısılcasına sokulan kentlerimizin doğal ve kültürel değerleri, ormanları, yeşil alanları, sahilleri yok edilmekte, kamu arazileri elden çıkarılmakta, yaşanan çevresel kirlilikle birlikte kentlerimiz ve kentlilerimiz bir felaketin eşiğine getirilmektedir. Çıkarılan özel düzenlemelerle bu değerleri korumak ve gelecek nesillere aktarmak yerine bu değerlerin üzerinde dolaşan rant beklentilerinin önündeki engeller kaldırılmış, doğal ve kültürel değerlerimiz ile birlikte yaşam alanlarımızın geleceği de tehdit altına alınmıştır.

İç göçün yarattığı sorunlar yanında, yıllardır sürdürülen plansızlık ve denetimsizlik, yanlış arazi kullanım politikaları, kaçak yapılaşma ve imar affı süreçleriyle de beslenmiş, sağlıklı, güvenli ve yaşanabilir kentsel çevreler oluşturulmamıştır. Özellikle ortak yaşam ve kentlilik bilinci geliştirilememiş, kentsel yaşam ve aktiviteler sadece ekonomik ilişkilere indirgenmiştir.

Plansızlığın ve denetimsizliğin ağır sonuçları özellikle 1999 yılında yaşanan depremlerle göz önüne serilmesine karşın, geçen 10 yıllık süre içerisinde yaşanan acı deneyimlerden ders çıkardığımız ve oluşabilecek yeni afetlere yeterince hazır olduğumuz söylenemez.

Kentlerde lüks konut alanlarının, alışveriş merkezlerinin yaygınlaşması kentleri bir arada tutan unsurları ve ortak kullanım alanlarını ortadan kaldırmaktadır. Kentler, giderek artan biçimde bütünlüğünü yitirerek birbirinden bağımsız ve ilişkisiz parçacıklara bölünmekte, varıl ve yoksul kesimler arası ayrışma ve uzaklaşma fiziksel mekana da yansımaktadır.

Tüm bu olumsuz gelişmeler, kentte yaşayan farklı kesimleri farklı boyutlarda etkilemektedir. Kentlerimizde her geçen gün artmakta olan fiziksel engeller ve standartlara uygun olmayan mekânsal düzenlemeler yüzünden başta engelli vatandaşlarımız olumsuz etkilenmektedirler. Sosyal hizmet üretme anlayışından uzak birçok uygulama ile kentlerde yaşayan engelli vatandaşlarımızın var olan sorunlarına yenileri eklenmekte, yaşamları daha da zorlaştırılmaktadır.

Özetle; ülkemizde 1980'den bu yana, kent ortamlarında doğal ve kültürel varlıkların yağması artarak sürdürülmüş, 'yerelleşme' adı verilen bu süreç, sadece yağmayı derinleştirmeye hizmet etmiştir. Son beş yıllık dönem içerisinde de, izlenen bir çok haber ve olaydan, görülen binlerce dava dosyasından anlaşılacağı gibi yerel yönetimler, merkezi vesayet altında birer çıkar tezgahı gibi çalışmaya devam etmiştir. Tüm kentsel kamusal hizmetlerin pervasızca özelleştirilmesi; planlama, imar, kentsel altyapı ve ulaşım hizmetlerinde yolsuzlukların artması, kentsel rantın yandaş ve varıl kesimler lehine yönlendirilmesi son dönemde de birçok yerel yönetimin temel hedefi olmuş, icraatları arasında